

Остапенко Володимир Дмитрович,
здобувач кафедри конституційного права України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: ostapenko000@ukr.net
ORCID 0000-0001-7631-1663

УДК 342.7 (477)

СУДОВІ ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА МИРНІ ЗІБРАННЯ

У статті розглянуто проблеми захисту права на мирні зібрання засобами конституційного судочинства, судами загальної юрисдикції, а також практика Європейського суду з прав людини щодо реалізації цього права. Доведено, що судовий захист на практиці виявляється однією з основних гарантій його реалізації. Спеціального закону, що регулює суспільні відносини щодо свободи мирних зібрань в Україні, досі немає, що є головною перешкодою до вільної реалізації громадянами права на проведення мирних зібрань на практиці та уможлиблює існування неоднозначної судової практики захисту цього конституційного права.

Ключові слова: право на мирні зібрання, судовий захист, контроль за владою.

Остапенко В. Д., соискатель кафедры конституционного права Украины, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков.
e-mail: ostapenko000@ukr.net ; ORCID 0000-0001-7631-1663

Судебные гарантии реализации права на мирные собрания

В статье рассмотрены проблемы защиты права на мирные собрания средствами конституционного судопроизводства, судами общей юрисдикции, а также практика Европейского суда по правам человека по реализации этого права. Отмечается, что судебная защита на практике оказывается одной из основных гарантий его реализации. Специального закона, регулирующего общественные отношения в сфере свободы мирных собраний в Украине, сегодня нет, что является главным препятствием к свободной реализации гражданами права на проведение мирных собраний на практике и делает возможным существование неоднозначной судебной практики защиты этого конституционного права.

Ключевые слова: право на мирные собрания, судебная защита, контроль за властью.

Постановка проблеми й актуальність теми. Однією з основних проблем у механізмі забезпечення прав людини в Україні залишається питання правового регулювання порядку реалізації права на мирні зібрання. Загальновідомо, що це право, поряд зі свободою асоціацій і свободою вираження

поглядів, є одним з основних у системі політичних прав громадян України, оскільки є засобом, а, на жаль, іноді й останньою реальною можливістю донести свою думку або вплинути на діяльність органів публічної влади. Така правова неврегульованість в Україні призводить до того, що часто представники влади, інститути громадянського суспільства і громадяни стикаються з конфліктними ситуаціями при організації і проведенні мітингів, зборів, демонстрацій і походів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми захисту та реалізації права на мирні зібрання в юридичній літературі досліджували Ю. П. Битяк, С. Шевчук, О. Северин, В. Козлов та ін. Разом із тим актуальною є проблема дослідження судових гарантій реалізації права на мирні зібрання з метою виявлення позитивних сторін і недоліків чинного механізму судового захисту цього конституційного права та вжиття заходів щодо його вдосконалення.

Отже, **метою статті** є аналіз судової практики забезпечення права громадян на мирні зібрання.

Виклад основного матеріалу. Однією з основних проблем у механізмі забезпечення прав людини в Україні залишається питання правового регулювання порядку реалізації права на мирні зібрання. Реалізація зазначеного права в Україні гарантується як міжнародними документами, так і національним законодавством.

Так, у ст. 21 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права визнається право на мирні зібрання. Використання цього права не підлягає жодним обмеженням, крім тих, які накладаються відповідно до закону і які необхідні в демократичному суспільстві в інтересах державної чи суспільної безпеки, громадського порядку, охорони здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших осіб.

Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. також гарантує кожному право на свободу зібрань і об'єднань. А саме, у ч. 1 ст. 11 Конвенції передбачено право кожного на свободу мирних зібрань та на свободу об'єднання з іншими, включаючи право створювати професійні спілки і вступати до них задля захисту своїх інтересів. Європейський суд з прав людини у своїй практиці виходить з того, що в демократичному суспільстві свобода зібрань є фундаментальним правом і поряд зі свободою думки, совісті та релігії і становить основу такого суспільства.

Право громадян України на мирні збори гарантовано Конституцією України, відповідно до ч. 1 ст. 39 якої громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування.

У своєму Рішенні № 4-рп/2001 від 19.04.2001 р. (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання) Конституційний Суд України підкреслив значення цього права як однієї з конституційних гарантій права громадянина на свободу свого світогляду і віросповідання, думки і слова,

на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на використання і поширення інформації усно, письмово або іншим способом – на свій вибір, права на вільний розвиток своєї особистості тощо [1].

В Україні спеціального закону, який регулював би суспільні відносини в сфері свободи мирних зібрань наразі немає, що є головною перешкодою до вільної реалізації громадянами права на проведення мирних зібрань на практиці. На цю проблему звертає увагу і Вищий адміністративний суд України (далі – ВАСУ) у постанові Пленуму «Про правове регулювання відносин щодо реалізації права на мирні зібрання» від 22.05.2015 р. № 5, вказуючи, що відсутність спеціального законодавчого акта з урегулюванням строків сповіщення про мирні зібрання, їх форм, масовості, місця і часу проведення ускладнює не лише здійснення права на мирні зібрання на практиці, але й обурює суспільство, негативно впливає на міжнародний імідж держави та призводить до виникнення труднощів у судовій практиці при вирішенні судами справ цієї категорії [2].

Основною проблемою, яка повинна бути вирішена законом – це терміни повідомлення органів публічної влади про проведення мирного зібрання. Оскільки ст. 39 Конституції України хоча і визначає правило про завчасне сповіщення органів державної влади або органів місцевого самоврядування про проведення мирного зібрання, проте не визначає конкретних строків. Тому неврегульованість цього питання викликає різне застосування цієї конституційної норми на практиці.

Вирішуючи цю проблему, орган конституційної юстиції у Рішенні № 4-рп/2001 від 19.04.2001 р. встановив, що тривалість строків завчасного сповіщення має бути у розумних рамках і не повинна обмежувати передбаченого ст. 39 Конституції України права громадян на проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій. Такі строки мають слугувати гарантією реалізації цього права громадян. За цей термін зазначені органи влади повинні вжити ряд підготовчих заходів, зокрема, для забезпечення безперешкодного проведення громадянами зборів, мітингу, походу чи демонстрації, підтримання громадського порядку, охорони прав і свобод інших людей. У разі необхідності органи виконавчої влади чи місцевого самоврядування можуть погоджувати з організаторами масових зібрань дату, час, місце, маршрут, умови, тривалість їх проведення, тощо. Строк завчасного сповіщення має бути достатнім і для того, щоб органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування могли визначитися, наскільки проведення таких зібрань відповідає закону, та в разі необхідності, відповідно до ч. 2 ст. 39 Конституції України, звернутися до суду для вирішення спірних питань.

Виходячи з положень п. 1 ч. 1 ст. 92 Конституції України про те, що виключно законами визначаються права і свободи людини і громадянина та гарантії цих прав і свобод і що лише судом відповідно до закону може встановлюватись обмеження щодо реалізації права громадян на проведення масових зібрань (ч. 2 ст. 39), Конституційний Суд України дійшов висновку,

що визначення строків завчасного сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування з урахуванням особливостей мирних зібрань, їх форм, масовості, місця і часу проведення тощо є предметом законодавчого регулювання [Див.: 1].

Неврегульованість цього питання призводить до застосування органами публічної влади (судовими органами та органами місцевого самоврядування) Указу Президії Верховної Ради СРСР «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР» від 28 липня 1988 р. № 9306-ХІ. Основним аргументом застосування цього нормативного акта суб'єктами публічної влади є те, що Указ діє в Україні на підставі постанови Верховної Ради України «Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР» від 12 вересня 1991 р. № 1545-ХІІ. Ця постанова, зокрема, передбачає, що «до прийняття відповідних актів законодавства України застосовуються акти законодавства Союзу РСР з питань, не врегульованих законодавством України, за умови, що вони не суперечать Конституції і законам України» [Цит. за: 3, с. 172] .

Вважаємо, що такий підхід органів публічної влади є помилковим. Оскільки норми цього Указу встановлюють дозвільний порядок проведення мирних зібрань та надають право органам державної влади і місцевого самоврядування заборонити їх проведення, в той час як норми Конституції України передбачають повідомний порядок проведення зборів (шляхом сповіщення органів влади) і надають повноваження заборонити проведення мирних зібрань лише суду [Додаткові аргументи щодо неконституційності цього Указу див.: 4].

До речі, неправомірність застосування Указу, а також гостру необхідність ухвалення закону про мирні зібрання підкреслює і Європейський суд з прав людини в своєму рішенні у справі «Веренцов проти України» від 11 квітня 2013 р. : «За загальним визнанням, в Постанові українського парламенту про тимчасове застосування деяких законодавчих актів Радянського Союзу йдеться про тимчасове застосування радянського законодавства, і українським парламентом досі не було прийнято жодного закону, який би регулював порядок проведення мирних демонстрацій, хоча в статтях 39 і 92 Конституції чітко потрібно, щоб така процедура була встановлена законом українського парламенту. Хоча Суд визнає, що країна може зайняти деякий час для створення власної законодавчої бази протягом перехідного періоду, але він не може погодитися з тим, що затримка більш ніж на двадцять років виправдана, особливо якщо під загрозою таке фундаментальне право, як свобода мирних зібрань. Виходячи з вищевикладених міркувань, Суд приходить до висновків, що прийняття такого закону є важливим кроком для врегулювання порядку проведення свободи мирних зібрань. На сьогодні багато органів місцевого самоврядування прийняли незаконні положення, що створює ситуацію, коли на практиці порядок проведення мирних зібрань є різним у кожному населеному пункті. Це пояснює необхідність невідкладного прийняття такого закону [5].

Слід зауважити, що законодавчий вакуум і помилкове розуміння та застосування вищеназваного Указу від 28 липня 1988 р. призвело до того, що практично в кожному населеному пункті органи місцевого самоврядування за роки незалежності затвердили тимчасові правила проведення мирних зібрань, у яких встановили свої порядки та строки подання повідомлень про проведення зборів.

Вважаємо, що приймаючи такі правила або положення, органи місцевого самоврядування вийшли за межі повноважень, наданих їм законом, і тим самим порушили принцип, закріплений у ч. 2 ст. 19 Конституції України. На чому ґрунтується такий висновок? По-перше, хоча згідно з підпунктом 3 п. 1 «а» ст. 38 Закону України «Про місцеве самоврядування» від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР передбачено, що до відання виконавчих органів міських рад належить вирішення відповідно до закону питань про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій, спортивних, видовищних та інших масових заходів, здійснення контролю за забезпеченням при їх проведенні громадського порядку, однак це не означає, що зазначені в законі органи публічної влади мають право встановлювати правила проведення масових заходів (насамперед встановлювати терміни повідомлення про їх проведення). Такі правила, згідно зі ст. 92 Конституції України, повинні визначатися виключно законом. По-друге, повторимося, на сьогодні в Україні немає законодавчого акта, який регулював би питання проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій, а ст. 39 Конституції України передбачає можливість обмеження права на мирні зібрання виключно судом відповідно до закону, а не на підставі рішень органів місцевого самоврядування. Відтак національне законодавство не надає місцевим радам (або їх виконавчим комітетам) права здійснювати нормативне регулювання питань проведення мирних зібрань. На сьогодні орган місцевого самоврядування лише має право звернутися до суду щодо обмеження права на мирні зібрання. Хоча необхідно зробити застереження, що за останні роки намітилася тенденція щодо скасування таких правових актів у цілому або їх положень, що встановлюють строки завчасного сповіщення про проведення мирних зібрань [6].

У той же час слід вказати на неоднозначну позицію з цього питання Вищого адміністративного суду України, який, з одного боку, наголошує на неконституційності застосування судами при розгляді справ Указу Президії Верховної Ради СРСР від 28 липня 1988 р. [Див.: 4], з іншого, – в одному зі своїх визначень вказує на правомірність використання місцевими органами влади тимчасових порядків (правил) проведення масових заходів. Наприклад, у своїй Ухвалі № К/9991/39271/12 від 23 січня 2013 р. ВАСУ назив такий правовий аргумент: оскільки на сьогоднішній день законодавчо не встановлені строки подання заяви, позивач щодо забезпечення недержавних масових громадських заходів правомірно керується Порядком організації та проведення в м. Києві недержавних масових громадських заходів політичного, релігійного, культурно-просвітницького, спортивного, видовищного

та іншого характеру, в якому зазначається строк подання заяви і прийняття таких заходів за 10 днів до їх проведення, про що повідомляються організаторами виконавчий комітет Київської міської ради [7].

Наступною проблемою в регулюванні відносин у сфері проведення мирних зібрань є чітке визначення підстав та правил обмеження реалізації даної політичної свободи. Згідно зі ст. 39 Конституції України право на мирні збори може бути обмежено судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей. Як показує судова практика розгляду категорії справ про проведення мирних зібрань, органи адміністративного правосуддя досить широко трактують цю конституційну норму. Зокрема, задовольняючи позови про заборону проведення мирних зібрань або встановлюючи інші обмеження у реалізації права на мирні зібрання, суди бачили можливість порушення інтересів національної безпеки та громадського порядку у такому: – перешкоджанні вільного доступу громадян і працівників до державних установ, поруч з яким планувалося проводити заходи; – порушенні нормального руху на ділянках доріг, наближених до місця проведення заходу; – можливості виникнення конфліктних ситуацій у разі збігу місця і часу проведення кількох мирних зібрань різного (часто протилежного) ідеологічного напрямку і т. п.; – ймовірності виникнення заворушень, злочинів, порушень прав і свобод інших людей у зв'язку з відсутністю у органів виконавчої влади та місцевого самоврядування можливості забезпечити громадський порядок під час проведення мирного заходу через повідомлення про його проведення в недостатній для цього строк; – неповідомленні органам виконавчої влади та місцевого самоврядування про кількість осіб, які будуть брати участь у масових заходах, час або місце проведення заходів, що зробило неможливим здійснення органами виконавчої влади та місцевого самоврядування підготовчих заходів до їх проведення; – недостатній кількості співробітників правоохоронних органів, яке вимагало забезпечення безпеки проведення того чи іншого мирного заходу, у зв'язку з їх зайнятістю у проведенні інших заходів загальнодержавного (міського і т. п.) значення; – проведенні робіт з реконструкції (ремонту) площ, вулиць, доріг і т. д., які визначалися як місця проведення масових заходів, у чому вбачалася можливість створення загрози життю і здоров'ю людей; – перекритті під'їзних доріг до сміттєзвалища, що могло створити загрозу здоров'ю населення; – проведенні заходів за маршрутами відвідування визначних пам'яток офіційними особами – чиновниками, охорона яких вимагала застосування підвищених заходів безпеки, і під час візитів іноземних делегацій або офіційних осіб; – порушенні тиші та спокою за маршрутами або в місцях проведення мирних зібрань і в іншому [4].

Крім того, у судовій практиці іноді можна зустріти і зовсім абсурдні аргументи заборони проведення масових громадських заходів. Так, одним з обґрунтувань судової заборони на проведення мирного зібрання було, те що «... нормами Закону № 3206-VI не передбачено право громадськості на проведення

мирних зібрань як захід щодо запобігання і протидії корупції». Наступним таким прикладом є постанова Окружного адміністративного суду м. Києва, який з 4 по 9 липня 2012 р. заборонив мирні зібрання в центрі м. Києва і акцію під Українським домом проти так званого «мовного» закону, пославшись на «реальну загрозу терористичних атак» під час святкування Дня незалежності США. Крім того, можна згадати і про таку судову аргументацію заборони як те, що «жителі та гості міста з неповнолітніми дітьми відвідують центральну частину міста з метою культурного відпочинку, і проведення мітингу представниками громадської організації, які викрикують гасла, може викликати їх негативну реакцію і обґрунтоване обурення» [8].

Звичайно, більшість із перерахованих судових доказів обмеження свободи мирних зібрань є необґрунтованими, оскільки досить широко трактують положення Конституції про підстави обмеження даного права, а також порушують положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та правові позиції Європейського суду з прав людини.

Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод ч. 2 ст. 11 встановлює, що здійснення цих прав не підлягає жодним обмеженням, крім тих, які передбачені законом і необхідні в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки та громадського порядку з метою запобігання заворушенням і злочинам, для охорони здоров'я і моральності або захисту прав і свобод інших осіб. У своїй практиці Європейський суд з прав людини неодноразово звертався до проблем змісту свободи мирних зібрань та умов її реалізації.

Так, Європейський суд з прав людини вказав, що втручання державної влади у свободу мирних зібрань, якщо воно не передбачено законом, не переслідує одну або кілька законних цілей, перерахованих у ст. 11 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, і не є необхідним у демократичному суспільстві для досягнення однієї з цих цілей, розцінюється як порушення цієї статті (Рішення від 14 лютого 2006 р. у справі «Християнсько-демократична народна партія (Christian Democratic People's Party) проти Молдови») [9, с. 62-69].

У кількох своїх рішеннях Суд наголошував, що принципи Конвенції не тільки зобов'язують держав-учасниць поважати свободу мирних зібрань і не здійснювати втручання в її здійснення (негативний обов'язок), але й необхідність держави здійснювати позитивні дії для забезпечення цієї свободи. Уперше цей принцип був висловлений у рішенні по справі «Платформа «Лікарі за життя» проти Австрії» [10, с. 583-584].

Суд встановив, що забезпечення істинної, ефективної свободи проведення мирних зібрань не може зводитися лише до обов'язку держави утримуватися від втручання: чисто негативна концепція ролі держави суперечить предмету та меті ст. 11. Як і ст. 8, ця стаття вимагає часом вчинення позитивних дій, при необхідності – навіть у сфері відносин між фізичними особами. При цьому зазначається, що будь-яка демонстрація може дратувати чи ображати тих, хто виступає проти ідей чи вимог, на підтримку яких вона проводиться. Тим не

менше, в учасників демонстрації повинна бути можливість проводити її, не побоюючись фізичного насильства з боку своїх супротивників; такі побоювання могли б перешкодити публічному вираженню суспільно значущих позицій асоціацій та інших груп. У демократичному суспільстві право на проведення контрдемонстрації не може обмежувати здійснення права на демонстрацію.

В іншому своєму рішенні у справі «Станков і Об'єднана македонська організація "Глінден" проти Болгарії» Європейський суд з прав людини зазначив, що той факт, що група осіб закликає до автономії чи навіть пропонує відділення частини території країни, таким чином вимагаючи фундаментальних конституційних і територіальних змін, не може автоматично виправдовувати заборону на її зібрання. Вимога територіальних змін у промовах і на демонстраціях автоматично не є загрозою територіальній цілісності країни і національній безпеці. Свобода зборів і право висловлювати свою думку на них є одними з найвищих цінностей демократичного суспільства. Сутність демократії лежить у її здатності вирішувати проблеми шляхом відкритих обговорень. Заходи превентивного характеру щодо придушення свободи зібрань та вираження думки у випадках, які не стосуються підбурювання до вчинення насильства або відмови від демократичних принципів – якими б шокуючими або неприйнятними певні погляди або використовувані слова не здавалися владі, і якими б незаконними могли бути вимоги – роблять погану послугу демократії і часто ставлять її під загрозу. У демократичному суспільстві, заснованому на верховенстві права, політичним ідеям, що оскаржують існуючий порядок, реалізація яких проводиться мирними засобами, повинна бути надана належна можливість їх вираження шляхом здійснення права на свободу зібрань, як і іншими законними способами [9, с. 51–62].

Пов'язування можливості реалізації меншістю прав, закріплених у Конвенції, з схваленням більшості – несумісне з цінностями, що лежать в основі Конвенції. В іншому випадку права меншин на свободу віросповідання, вираження думки і свободу зібрань стали б лише теоретичним, а не практичним і ефективним, як того вимагає Конвенція (*Artico v. Italy*, рішення від 13 травня 1980 р., § 33).

Учасники мирних зборів не повинні побоюватися переслідувань з боку держави за свою участь у них. Цей принцип був сформульований у справі «Езелін проти Франції». Так, у цьому рішенні принцип пропорційності вимагає дотримання балансу між вимогами цілей, перерахованих у п. 2 ст. 11, і вимогами свободи вираження думок словом, жестом і навіть мовчанням людей, що збираються на вулицях і в громадських місцях. «Прагнення до справедливого балансу не має в результаті призводити до того, що адвокати під страхом дисциплінарних санкцій перестали б у подібних випадках висловлювати свої переконання. Слід визнати, що покарання, застосоване щодо г-на Езеліна, знаходиться в нижній частині шкали дисциплінарних санкцій, перелічених у ст. 107 Указу від 9 червня 1972 р.; воно в основному має моральну силу, так як не тягне за собою заборони, навіть тимчасової, на професію або членство в раді адвокатів. Суд, тим не менше, вважає, що свобода участі у мирних

зібраннях – у даному разі у демонстрації, яка не була заборонена, – має таке значення, що вона не може бути обмежена ніяким чином, навіть для адвоката, поки сама людина в подібному випадку не здійснить вчинку, гідного осуду. Коротко кажучи, оскаржувана санкція, хоч і мінімальна, не є «необхідною у демократичному суспільстві» [9, с. 70–75].

Що стосується спонтанної демонстрації, то в Рішенні по справі «Букта та інші проти Угорщини» Європейський суд з прав людини зазначив, що процедура попереднього повідомлення не повинна зачіпати суть права на свободу зібрань. Однак відсутність завчасного повідомлення про намір прем'єр-міністра Угорщини взяти участь у прийомі поставило заявників перед вибором – відмовитися від права на проведення мирних зібрань чи знехтувати вимогою про попереднє повідомлення. При специфічних обставинах цієї справи, коли негайна реакція на політичну подію у формі демонстрації може бути визнана виправданою, і відсутність підстав вбачати загрозу громадському порядку, рішення припинити триваюче мирне зібрання виключно у зв'язку з недотриманням вимог про повідомлення, без будь-яких ознак незаконних дій демонстрантів, було невідповідним. У той же час у справі «Єва Мольнар проти Угорщини» Європейський суд підкреслює, що в подібних випадках необхідність спонтанної реакції повинна бути обґрунтована.

Європейський суд з прав людини припускає наявність процедури повідомлення про майбутній захід і навіть встановлення вимоги про отримання дозволу на його проведення, проте форма і зміст таких процедур не повинні призводити до необґрунтованого зриву заходу (див. справу «Рей, Алмонд і "Переговори зараз!" проти Сполученого Королівства») [9, с. 5–10]

Суд неодноразово підкреслював, що вислів «встановлено законом» в ст. 11 Конвенції означає не тільки те, що оскаржувана міра повинна мати певну підставу в національному законодавстві, але також стосується якості відповідних положень законодавства. Закон повинен бути доступним для заінтересованих осіб і сформульований досить чітко, щоб дати їм, – у разі необхідності та після відповідної консультації, – можливість визначити (наскільки це можливо за даних обставин) наслідки своїх дій (див., наприклад, рішення «The Sunday Times проти Сполученого Королівства» від 26 квітня 1979 р., «Реквен'ї проти Угорщини», «Ротару проти Румунії, «Маестре проти Італії»).

Висновок. Таким чином, аналіз застосування законодавства про свободу мирних зібрань органами публічної влади, у тому числі судами, показує, що однією з основних проблем реалізації цього права в Україні, яка має бути вирішена законодавцем, є терміни повідомлення органів публічної влади про проведення мирного зібрання. Оскільки ст. 39 Конституції України хоча і утверджує правило про завчасне сповіщення органів державної влади або органів місцевого самоврядування про проведення мирного зібрання, проте не встановлює конкретних строків. А законодавча неврегульованість цього питання спричиняє різне застосування судами цієї конституційної норми. Ще однією проблемою в регулюванні відносин у сфері проведення мирних зібрань є чітке визначення

підстав та правил обмеження реалізації цієї політичної свободи. Більшість із проаналізованих судових доказів обмеження свободи мирних зібрань є необґрунтованими, оскільки досить широко трактують положення ст. 39 Конституції про підстави обмеження свободи мирних зібрань, а також порушують положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та правові позиції Європейського суду з прав людини.

Список літератури:

1. Рішення Конституційного Суду України від 19.04.2001 р. № 4-рп/2001 (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання) // Офіційний вісник України. – 2003. – № 28. – Ст. 1379

2. Про правове регулювання відносин щодо реалізації права на мирні зібрання [Електронний ресурс] : постанова Пленуму ВАСУ від 22.05.2015 р. № 5. – Режим доступу : http://www.vasu.gov.ua/userfiles/file/PlenumVASU/Zvernenna_Prezident_2015_05_22.DOC.

3. Права людини в Україні – 2012. Доповідь правозахисних організацій / за ред. Є. Ю. Захарова / Українська гельсінська спілка з прав людини. – Харків : Права людини, 2013.

4. Довідка ВАСУ щодо вивчення та узагальнення практики застосування адміністративними судами законодавства під час розгляду та вирішення впродовж 2010 – 2011 років справ стосовно реалізації права на мирні зібрання (збори, мітинги, походи, демонстрації тощо) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vasu.gov.ua/ua/generalization_court_practice.html?_m=publications&_t=rec&id=2322&fp=11.

5. Європейський суд з прав людини. Рішення. Справа «Веренцов проти України» (Заява № 20372/11) 11 квітня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SOO00535.html.

6. Северин О. Хаос [Електронний ресурс] / О. Северин. – Режим доступу : <http://maidanua.org/2013/07/oleksandr-severyn-haos/>.

7. Ухвала ВАСУ № К/9991/39271/12 від 23 січня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://helsinki.org.ua/files/docs/1361255892.pdf>.

8. Топ-6 найбільш абсурдних рішень українських судів про заборону мирних зібрань [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://argumentua.com/novosti/top-6-samykh-absurdnykh-reshenii-ukrainskikh-sudov-o-zaprete-mirnykh-sobranii>.

9. Християнсько-демократична партія (CHRISTIAN DEMOCRATIC PEOPLE'S PARTY) ПРОТИ МОЛДОВИ (скарга № 28793/02, рішення ЄСПЛ від 14 лютого 2006 р.) // Избранные решения Европейского суда по правам человека. Статья 11 Европейской конвенции о защите прав человека и основных свобод. Часть 2. Свобода собраний / сост. : К. Баранов, В. Громова, Н. Звягина, Д. Макаров. – Москва : Московская Хельсинкская группа, 2009. – 84 с.

10. Платформа «Ерце фюр дас Лебен» проти Австрії (PLATTFORM «ARZTE für DAS LEBEN» v. AUSTRIA) (Рішення від 25 травня 1988 р.) // Шевчук С. Судовий захист прав людини: практика Європейського суду з прав людини у контексті західної правової традиції / С. Шевчук. – Київ : Реферат, 2006.

Ostapenko V. D., competitor of the Department of Constitutional Law of Ukraine, Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.

e-mail: ostapenko00@ukr.net; ORCID 0000-0001-7631-1663

Judicial guarantees of the right to peaceful assembly in Ukraine

Problem settings. The right to peaceful assembly is a basic system of political rights of citizens of Ukraine as a means, and, unfortunately, sometimes, and the last real opportunity to convey their views or influence the activities of the public authorities, the judicial protection in practice it turns out one of the main guarantees of their implementation.

Recent research and publications analysis. To the analysis judicial guarantees the right to peaceful assembly, in particular, such researchers applied as Barabash Y., Shevchuk S., Severin S.

Paper main body. In the article the problem of protecting the right to peaceful assembly by means of constitutional justice, courts of law and practice of the European Court of Human Rights on the implementation of this law. The conclusion is that since this right is a basic system of political rights of citizens of Ukraine as a means, and, unfortunately, sometimes, and the last real opportunity to convey their views or influence the activities of the public authorities, the judicial protection in practice it turns out one of the main guarantees of their implementation. It is reported that currently in Ukraine a special law that regulates social relations in the field of freedom of assembly in our legislation today is not that the main obstacle to the free exercise their right to peaceful assembly in practice and the existence of controversial judicial practice protection of constitutional law. It is in this legal act must be resolved problems in terms of notification of peaceful assembly, their shape, mass, time and place of the meeting.

Conclusions of the research. The main problem that must be solved by law - it dates subject of the public authorities to hold a peaceful assembly. Another problem in the regulation of relations in the sphere of peaceful assembly is a clear definition of grounds and rules limiting the realization of political freedom.

Key words: right to peaceful assembly, judicial protection, control of power.

Надійшла до редколегії 10.09.2015 р.